

"Her bir nevide, her bir fertte hikmetlere, maslahatlara riayet eden ve inayet-i ezeliyenin timsâli olan hikmet-i tâmme, saadet-i ebediyenin gelmesini tebşir ediyor." cümlesini izah eder misiniz?

Hakîm: Hikmetle muttasıf olan ve mevcudatın hakikatına ve hikmetlerine vâkıf olan. İş ve emirleri hikmetli ve yanlışsız olan, demektir.

Bu ismin ana noktası **her şeyin hikmetli ve faydalı yaratılmasıdır**. Allah bu isminin gereği olarak bütün kainatı ve mahlukatı hikmet ve faydalar ile donatmıştır. Bir ağaca dalları ve çiçekleri adedince menfaat ve faydalar takmıştır. Bir azaya yüzlerce vazife ve hikmetler takarak **Hakim** isminin manasını ve gereğini şuur sahiplerine izhar ve ilan ediyor.

Sonsuz hikmeti, eserleri ile sabit olan Allah'ın, ahiret yurdunu kurmayıp insanları yokluk ve hiçlik kuyusuna atması **Hakim** ismi ve hikmetle bağdaşmaz. Yani **Hakim** ismi ve hikmet manası ahiret yurdunun kurulmasını iktiza edip istiyor. **Ahiretsizlik hikmetsizliktir, Allah ise hikmetsiz iş yapmaktan sonsuz mukaddes ve münezzehtir.**

Allah bu dünyayı tanzim ederken ahretin gerekliliğine ve ona işaret olacak bir şekilde tanzim etmiştir. Dünya ahirete bir vitrin ve numune olmasından Allah'ın isim ve sıfatlarına işaret ediyor, ama tam mazhar olamıyor. Dünyada tecelli eden isim ve sıfatlar kurgu ve vazife olarak kemalindedir, ama bütünü ile tecelli etme noktasında kemalde değildir. Zira isim ve sıfatlar tecelli ederken kendi sonsuz mana ve kemalini gösterme meylinde iken başka bir isim onu mizana çeker genel maksadı ve gayeyi bozdurmaz, onu sınırlandırır. Bu da o isimlerin kemali ile tecelli edeceği bir saha ister ki bu saha ancak ahiret hayatıdır.

Mesela, beka duygusunu verip bu duyguyu tatmin edecek ahireti icat etmemek, Allah'ın sonsuz hikmeti ile bağdaşmaz. Öyle ise **Hakim** ismi ahireti gerektirir denilebilir. Bu ölçüyü diğer bütün hikmet ve duygulara da tatbik edebiliriz. **Gözü verip gözün göreceği manzaraları yaratmamak nasıl hikmetsizlik** ise, gözün fena ve zevale mahkum olması da aynı derecede hikmetsizlik olur. Hikmete uygun olan ise, gözün cennette ebedi manzaralara ebedi bir şekilde entegre olması ile mümkündür...